

לאור ספר על תקופת הכוננות. ניסן, שהיה דובר משרד הביטחון בתקופת כהונתו של אשכול כשר הביטחון, פוטר בזמנו על ידי משה דיין. הסיפור המהלך על כך הוא כזה: כאשר התמנה דיין לשר הביטחון, ערב מלחמת ששת הימים, הוא נכנס ללישכת שר הביטחון. על המדרגות פגש את ניסן. "מה אתה עושה כאן בחורציק?" שאל דיין. "אני דובר משרד הביטחון!" השיב ניסן. "סע הביתה, בחורציק", אמר לו דיין, "כאן הולכת להיות מלחמה!" בתום המלחמה, כאשר התחילו להתפרסם גירסות שונות בקשר למאורעות הפוליטיים שקדמו למלחמה, עסק ניסן בעבודת מחקר על המלחמה. היתה זו עבודה עניינית, בה העסיק ניסן

חינת פרסונה נון-גראטה במפלגת העבודה. והיא זו שהזהירה עתה את אשכול מפני פינתו ספיר, אותו היא מכנה "גרובער יונג", ברומזה, כי אינה מוכנה לראות בו את יורשו. בתקופת המתיחות הביטחונית, ששררה עם היכנסו של יצחק רבין לתפקיד הרמטכ"ל, הירבה רבין להזהיר הצהרות, בעיקר בות כל תקרית. מרים אשכול הפסיקה זאת. היא אמרה ללוי: "מה זה רבין מדבר כל הזמן? אתה שר הביטחון או לא?" לאחר מכן שוב לא פירסמו אלא הצהרות תיו הביטחוניות של אשכול. נכון שלא פעם היתה התנהגותה והתבלטותה בניגוד לכללי הטקס. כך למשל, בעת שסיירה מרים עם אשכול באפריקה, ערך לכבודם נשיא ליבריה, טבמן, ערב של

התערבותה הבלתי-רצויה של מרים בעניינים פוליטיים שאינם נוגעים לה. מרים אומנם קיבלה את הביקורת, השתתקה והציטעה. נדמה היה כאילו החליטה להיעלם מעל הבמה הפוליטית. אולם מקורביה ידעו שהיא נפגעה מהביקורת עד עומק נשמתה. היא החליטה או כנראה להוכיח למקטרגים עליה — שלא חסכו ממנה כינויי-ביקורת מ"מרים אחיתופל" דרך "זאן דארק של המערך" ו"מרים הקדושה" ועד ל"דלילה" — מי היא ומה כוחה. מאז החלה מחשבת את דרכה, בקרירות וביסודיות. היא החליטה להגיע למעמד בו לא יעז עוד איש לטעון נגד התערבותה בעניינים סוליטיים. כך התחילה את דרכה מלמטה, מעסקנות פוליטית אסורה במפלגת העבודה.

בהערכותיה האישיות רואה מרים את עצמה כשייכת לאותו חוג של צעירי-מפא"י שלא פרשו בזמנו לרפ"י — החוג של אשר ידלין, אברהם עופר וליובה אליאב. היא סבורה שזה החוג ממנו תצמח מנהיגות העתיד של המפלגה והמדינה. את יגאל אלון היא פוסלת כיושר לבעלה — מאחר והיא רואה בו בובה של גולדה מאיר. את משה דיין היא מחבבת אישית — אך היא רואה בו סכנה למדינה. את ספיר, כאמור, היא פוסלת מטעמים של אופי אישי.

כיום היא עושה כמיטבי יכולתה לחזק את מעמדה של אשכול בראשות הממשלה, לא רק בתוך המפלגה אלא גם בעיני-הציבור. היא נפגשת בקביעות עם עיתונאים משני עיתוני-הערב, מוסרת להם הערכות ופרשנות לטובתו של אשכול. אולם יחד עם זה היא מכינה את עצמה לרגע בו תיקרא לשירות האומה — במקום בעלה שיפוש.

בזמנו, כשהועלתה האפשרות שמרים תיבחר כחברת-כנסת, טען אשכול: "כך, אבל לא בקאדנציה שלי". נראה שלאחרונה שינה את דעתו והוא יפעיל את מלוא-השפעתו להכללת אשתו ברשימת המועמדים של מפ"י לכנסת הבאה.

אם תיבחר מרים אשכול לכנסת — היא תוכל להופיע כפוליטיקאית וכעסקנית עצמאית. היא תוכל או לפלס לעצמה דרך למנהיגות; ואולי, כפי שהיא חולמת בחלומותיה, תיה הכמוסים ביותר — לראשות הממשלה. אמר אחד מקורביה של מרים: "מה ה'פלא' היא חיה ארבע שנים במחיצתו של ראש-הממשלה ורואה מה הם התכונות והכישורים הדרושים לכך. אם הוא יכול להיות ראש-ממשלה — למה שלא תוכל היא להיות?"

לוי אשכול: "אחרי-מרים!"

מספר איסטנטים המאוניברסיטה העברית בירושלים. כשהתקרבו לסיים מחקרו, בא ניסן אל לוי אשכול וביקש ממנו רשות להשתמש בחומר אותו אסף — לפירסום ספר. אשכול נתן לו את האופציה על כך, אבל יעץ לו: "גש אל מרים, יש לה חומר ש-יכול לעזור לך". בכך התחנן ראש-הממשלה ליומניה של אשתו. ניסן פנה אל מרים. תחילה נראתה כמי שמסכימה להצעה. אולם לאחר זמן השיבה לפנייתו בסירוב: "אני מתכוונת להשתמש בחומר בעצמי", אמרה. בעיקבות תשובתה זו ביטל אשכול גם את האופציה שנתן ל-ניסן להשתמש במחקרו לפירסום ספר בהרצאה פרטית.

לא היה ספק כי ידה של מרים בכך. היא סילקה בזמנו את מרבית יועציו של אשכול ממשדר ראש-הממשלה: את הדובר יוסי שריד, את סיד אפלבום, את תדי קולק, ארי אבנר, אורי לובראני, ואת אהרון כידן. עתה לא היתה זו בעייה עבורה להרחיק את ניסן מעל דרכה. כי מרים אשכול עומדת לפרסם בקרוב ספר על המהלכים המדיניים הפנימיים והבינלאומיים בתקופת הכוננות. יהיה זה ספר שנועד להעלות את קרנו של לוי אשכול כמציא והממציא שקול, נבון ואחראי. כל המעוניין יוכל להבין על פיו גם מדוע אשכול הוא כזה: משום ש-הוא חי בהשפעת אשתו, הסופרת מרים אשכול. ומאחר ורבים היו יועציו של אשכול ש-יודעים עד כמה גירסה זו מוגזמת — סול-קו כל היועצים, בוהאחרי-זה.

ספיר? "גרובער יונג!"

יש אינו יכול להכחיש, כי תוך זמן קצרי-יחסית תפסה לה מרים אשכול — בעזרת עמדתה כרעיית ראש-הממשלה — עמדת-כוח עצומה, בה יש לה השפעה אב-סולוטית כימעט על ראש-הממשלה. מיום שהתגברה על ההלם הראשוני ש-בהפיכתה לגברת הראשונה, התחילה מרים לעצב את דמיותו של אשכול ולהציג את האיש ההססן כאדם תקיף ונחוש בדעתו. היא קבעה מי רצוי במחיצתו ומי לא. היא הרחיקה אותו מגולדה מאיר. היא ידעה להזהירו, כי שמעון פרס מסוכן לו יותר ממשלה דיין. היא גם קבעה ששולמית אלוני היא ב-

ריקודי-פולקלור. באמצע המופע קמה מרים, פלטה: "די, נמאס לי!" ויצאה מהאולם, כשאשכול בעיקבותיה. טאבמן נפגע מכך עד עומק-נשמתו, הזכיר את התקרית לאשכול לפני שנפרד ממנו בנמלה-תעופה באומרו: "אתה יודע, מר אשכול, אני לא בן-גוריון."

אשכול והמקרר האסור

ב פעם אחרת עוררה תמיהה כאשר נענתה להזמנתו של איל-העסקים מאיר הלוי, בעל חברת-הספנות סומרפין — והוטסה על-השכוננו ללונדון, להשקת אונייה חדשה שלו. גם בביקורה האחרון בארצות-הברית, הר"כיתה כי כללי הטקס עדיין אינם נהירים לה דיים. היא אירחה את נשות השגרירים במאשינגטון לארוחת-ערב. למרות זאת, לא טרחה לבדוק את התפריט לפני הארוחה. כשהתחילו המלצרים להגיש דגים, קראה מרים: "אני לא רוצה דגים! אני לא אוהבת דגים!" לעיני כל נשות-השגרירים דר-שה מרים "במקום" שיגישו לה עין, העשיר ייה משתי ביצים. בבירתם בירושלים מחזיקה מרים שני מקררים. באחד מהם היא מחזיקה מיצרכים לצורכי-הבית ובשני מיצרכים למיקרה שיכור או אורחים נכבדים, באופן בלתי-צפוי. ואוי לאיש — כולל לוי עצמו — שיעז לפתוח את המקרר לנכבדים, ללא רשות! פעם עשה אשכול את הטעות המרה — ומרים לא היססה לנוזף בו על כך בפומבי. אולם חיספוס זה הולך ונעלם. אטאט מסתגלת מרים וליקובין למעמדה, לומדת את כללי-הטקס. מה שהיא לא יודעת בתחום זה לא יפריע לה לעמדה שהיא מתכוננת לתפוס בחיים המדיניים של ישראל.

כינוי: "מרים אחיתופל"

תכן וההחלטה גמלה בה בתחילת שנת 1967. אז נשמעו קולות רבים — במישורים שונים, כולל בעיתונות — נגד

הכוח מאחרי הכסא מרים ולוי אשכול, ביתם — בתמונה המי-אפינת את כוחה והשפעתה של מרים אש-כול הניצבת מאחרי כיסאו. עתה שואפת מרים לפקד בחזית עצמה, ולא מאחרי הקלעים.